

Sint-Andries

De vesten in het westen

22 januari 2011

Voor deze wandeling ging ik op bezoek bij de Zotten. Hé ja zeg, voordat je mij ervan gaat verdenken dat ik iemands geestelijke gezondheid in twijfel trek, laat staan die van een hele groep, moet ik toch even zeggen dat „de Zotten“ of „de Brugse Zotten“ de spotnaam is van de Bruggelingen. En tot nader order is Sint-Andries nog altijd een deelgemeente van die stad.

Het schijnt trouwens dat ze die bijnaam te danken hebben aan Maximiliaan I van Oostenrijk. De Bruggelingen hadden het namelijk gepresteerd om die heerser, in hun strijd om autonomie, voor een tijd gevangen te zetten! De man was daar niet mee opgezet en als wraak verbood hij daarop het houden van een jaarmarkt en andere festiviteiten. In een poging om achteraf toch zoete broodjes te bakken, hield Brugge voor hem een groot feest. Niet zonder bijbedoelingen, dat spreekt. Want ze vroegen gelijk ook de toelating om opnieuw een jaarmarkt te mogen houden. Bovendien ook om weer belastingen te mogen innen én... als kers op de taart verzochten zij ook om een nieuw zothuis (krankzinnigengeesticht) te mogen bouwen. Waarop Maximiliaan gepikeerd antwoordde: “Niet nodig, sluit alle poorten van Brugge en je hebt een zothuis!” En daar moeten ze het sindsdien in Brugge maar mee doen. Zoals wel meer gebeurt in Vlaanderen is die spotnaam ondertussen zowat uitgegroeid tot een onderscheiding. Waarbij nog komt dat de enige brouwerij die binnen de stad nog bestaat een bier op de markt brengt met als naam „Brugse Zot“.

De wortels

Of het bovenstaande verhaal wel degelijk op feiten berust is niet meer na te gaan. Bijna net zo min als de oorsprong van de stadsnaam dat is. De etymologen struikelen over elkaar om een verklaring te verzinnen. De oudste tastbare bron waarop voor het eerst de naam van de stad wordt gebruikt, zijn enkele munten die al voor 875 geslagen werden. Daarop staat de stad als Bruggia en Bruccia. Desondanks is het niet bekend waar de naam Brugge precies vandaan komt. Een mogelijkheid die wel eens geopperd wordt is dat het een verbastering zou zijn van de Keltische naam voor de rivier die door de stad stroomde: de Reie. Ondertussen is die rivier gekanaliseerd en veel meer dan de bekende „Brugse Reien“ herinnert er niet meer aan. De bewuste „reien“ zijn de kanalen die overal in het historische centrum te vinden zijn en die eertijds de stad de eretitel „Venetië van het Noorden“ opleverden. De naam Reie zelf komt van het Keltische woord Rogia, wat „Heilig Water“ betekent. Voor de Kelten waren rivieren en bronnen goddelijke wezens. Het is dus niet uitgesloten dat de naam van de Brugse waterloop is blijven hangen aan de stad. Door evolutie en verbastering zou de naam van het water, Rogia of Ryggia, ook de naam van de stad geworden zijn. Dat wil zeggen: Bryggia. Het is ook mogelijk dat er in de loop der eeuwen nog een vermenging heeft plaats gevonden met het Oudnoordse woord bryggja, wat staat voor „landingsbrug“ of „aanlegkaai“. Het is namelijk bekend dat er al vanaf ongeveer het jaar 800 veel contacten waren met Scandinavië via handel over de Noordzee. Je mag ook niet uit het oog verliezen dat de Noormannen hier moordend en plunderend zijn voorbijgetrokken. De naam Brugge vertoont dan ook gelijkenis met Bryggen, de historische haven van Bergen. Beide steden werden, in de 14^e eeuw, ongeveer gelijktijdig belangrijke handelssteden. De meest voor de hand liggende verklaring als zou de stadsnaam ontstaan zijn uit het woord „brug“ is alweer de minst waarschijnlijke. Al zijn er dan heel veel bruggen in Brugge. Taalhistorici, die het zouden moeten weten, houden ons immers voor

dat er dan eerder sprake zou zijn van Brigge. Voel je wel dat het Engelse „bridge“ niet ver af is? Ook een oorsprong uit het woord "burcht" is eerder onwaarschijnlijk. Kijk, er zijn ook Oudenburg en Aardenburg, die net als Brugge op een belangrijke handelsweg lagen en eveneens uit een Romeinse nederzetting zijn ontstaan. Die zijn al net zo min tot Oudenbrugge en Aardenbrugge geworden als Brugge in Burge is verkeerd.

Ontmoeting met de geschiedenis

Iedereen die de stad ooit eens bezocht, al was het maar een enkele keer, heeft kunnen zien dat hier in vele stenen de geschiedenis is vastgelegd. Deze wandeltocht stond in het teken van een gedeelte van de historische achtergrond van de stad. Ze kreeg de ondertitel „Rondom Brugge, Brugse Vesten tocht“ mee. Die vesten hebben niets met een kledingstuk te maken maar het zijn vestingen die deel uitmaken van het waardevol erfgoed van de stad. Zoals zovele historische steden was Brugge destijds ingesloten binnen stadsmuren die dienden om eventuele agressors buiten te houden. Toegang tot de stad was mogelijk langs verschillende streng bewaakte stadspoorten. Dit oorspronkelijke verdedigingsbolwerk helemaal rond de stad is sinds de 19^e eeuw de geliefde promenade van de Bruggelingen. De omtrek van de totale omwalling is bijna zeven kilometer. Sinds het voorjaar van 2002 kan de wandelaar, dankzij de nieuwe brug van de Zwitserse ingenieur Jürg Conzett, zijn tocht rond Brugge afmaken.

De brug die het mogelijk maakt om helemaal rond Brugge te lopen over de vesten.

Een wandeling op de vestinggordel evoceert voor wie er oog voor heeft of beroep kan doen op deskundige uitleg, het hele verhaal van de Brugse geschiedenis. Elk fragment van de vesting bevat stukjes of symbolen uit het bewogen verleden van de stad. Er zijn wallen en grachten, stadspoorten, molens en moten, resten van bastions, stukken vestingmuur en andere merkwaardige bouwwerken te zien. Wat elders veelal verdwenen is of als geïsoleerde rariteit is overgebleven, is in Brugge in een vrij gaaf verband blijven bestaan. Het zou echter te veel verwacht zijn om te veronderstellen dat de stadsomwalling in de loop der eeuwen niet grondig werd aangepakt en van gedaante veranderd is. Zowel de oorspronkelijke structuur ervan als de latere groene ring evolueerden met hun tijd mee. Zoals de vesten zich nu aan ons presenteren bieden ze een geheel van water, glooiende gazons, wandelpaden, beplantingen en flinke bomen en kijkjes op het historische stadsmidden. Wat er nu te zien is, is grotendeels het product van de parkaanleg die er in de tweede helft van de 19^e eeuw werd ondernomen. Ondertussen staan de vele linden,

paardenkastanjes en platanen hier al zowat honderd jaar. Het zijn werkelijk monumentale bomen geworden. Op vrijwel elk van die prachtige bomen is ook een bordje aangebracht zodat je niet moet raden naar de soortnaam van de reus die hier staat. Het zijn trouwens niet allemaal inheemse bomen die hier te vinden zijn. Sommige zijn echt zeldzaam. De kenners vinden hier: *Sophora Japonica*, een majestueuze *Populus canadensis* en een even indrukwekkende *Populus canadensis* „*Marilandica*“, enkele *Ginkgo Biloba*, *Taxus Baccata*, *Ailanthus altissima*, *Gleditsia triacanthos*, *Salix Alba* en *Tilia tomentosa*. Het gaat nog wel even door maar om daarvan meer te vernemen moet je beslist zelf eens de vesten afwandelen.

Groen is het hier alleszins

In Brugge is ook een water te vinden dat de poëtische naam „Minnewater“ heeft gekregen. Wie soms zou denken dat de oorsprong van die naam wel zeer romantische gronden moet hebben, die komt bedrogen uit. De naam is voor het eerst in 1297 te lezen in de betekenis van „gemeen water“. Zeer prozaïsch dus. De huidige etymologisch onjuiste interpretatie hebben we inderdaad wel te danken aan de romantici. Wat nu glooiende weiden zijn aan het Minnewater waren tot het begin van de vorige eeuw bleekweiden. Waar het wasgoed dus aan de werking van

het zonlicht werd blootgesteld om het witter te maken zonder dat er witter dan wit toevoegingen aan het wasmiddel voorhanden waren.

A la porte

Van de stadspoorten zijn een aantal verdwenen, andere bestaan nog enkel in naam en in vier gevallen staan ze nog overeind. Het traject van deze wandeling was zo gelegd dat we minstens één keer doorheen elk van die poorten moesten of dat wij er op zijn minst toch aan voorbij gingen.

De eerste keer dat ik onder *de Smedenpoort* doorwandelde was het nog donker want ik was alweer vroeg van start gegaan. Hoewel aan de drukte in de startzaal te merken ik lang niet de eerste was. De eerste keer heb ik er dus niet bijzonder veel van het bouwwerk gezien. Naar het einde van de wandeling toe ging de route echter nog eens door deze poort

en toen kon ik één en ander wel goed in me opnemen. Zoals reeds gezegd is de Smedenpoort één van de vier overgebleven stadspoorten van Brugge. De eerste versie van de poort werd daar neergezet tussen 1297 en 1299. Later, in 1367, werd ze nog verbouwd. Het zou de laatste keer niet zijn dat aan het uiterlijk van de poort wat werd veranderd. Een bijzonder kenmerk van deze poort is dat ze, net als de Ezelpoort, volledig omringd is door water.

Bij de Smedenpoort hangt een bronzen schedel. Dat komt doordat er daar in

De Smedenpoort

1691 wat gebeurd is. In dat jaar kwam de Brugse zeeman Jacob Wyndekens een samenzwering op het spoor. Een zekere François van der Straeten, een Eeklonaar, had gemene

zaak gemaakt met een kleine groep Franse soldaten. De bedoeling was om hen 's nachts de stad via de Smedenpoort binnen te smokkelen. Zij zouden zich dan verbergen in barakken die nabij het Waterhuis stonden. Vanuit die positie konden ze dan in alle vroegte de poortwachters overmeesteren. Waarna de poort zou worden opengezet zodat een groot Frans leger dat zich gereed hield de stad kon veroveren. De samenzwering kwam aan het licht en dezelfde dag nog werd de verrader opgeknoot. Omdat hij er toch niets meer aan had nadat dat gebeurd was, werd zijn hoofd afgehakt. Ter afschrikking van allen die er eventueel over dachten later nog verradertje te spelen, werd dat hoofd op een ijzeren pin op de Smedenpoort gezet. Natuurlijk is de houdbaarheid van zo iets beperkt maar om de gebeurtenis toch elkeen duidelijk in te prenten werd de schedel vervangen door een bronzen exemplaar.

De volgende stadspoort die op mijn weg lag was *de Ezelpoort*. Net zoals de Smedenpoort wordt ook deze omringd door water. Tegenwoordig wordt de poort alleen nog maar gebruikt door voetgangers en fietsers. Vroeger werd deze poort ook wel aangeduid als de Oostendsche Poort (Porte d'Ostende), omdat ze uitgaaf op de weg naar Oostende. Behalve als doorgang heeft deze poort nog een andere functie. Daarbinnen zit de administratie van Anima Eterna, het orkest van Jos Van Immerseel. Dit muziekgezelschap met internationale bekendheid is het huisorkest van het Brugse Concertgebouw.

De Kruispoort kon ik ook van dichtbij bekijken. Deze stadspoort maakte deel uit van de tweede Brugse stadsomwalling uit 1297. De poort zoals ze daar nu nog staat, is echter recenter. Ergens in het begin van de 15^e eeuw moet deze incarnatie gebouwd zijn. Vandaag

De Kruispoort

blijft enkel nog het hoofdgebouw over. De twee bruggen die er oorspronkelijk waren en de voorpoort zijn verdwenen. Aan de kant van het water staan twee ronde torens die verbonden door een zogenaamde mezekooi. In die torens zijn werpgaten op te merken. Vanuit

die gaten werd de vijand bekogeld met allerlei projectielen die zijn fysieke integriteit niet ten goede kwamen. De doorgang met spitsbogen kon afgesloten worden met twee flinke deuren, een valhek en een valbrug. Naast die grote entree was er ook nog een kleine passage voor voetgangers die via een kleine loopbrug bereikbaar was en die werd beveiligd door een schietgat. Aan de stadskant heeft de gevel wat minder het karakter van een burcht. In het midden boven de doorgang zit een nis met een kruisbeeld erin. Ondanks zijn ouderdom is het interieur nog grotendeels bewaard gebleven. Op de verdiepingen zijn, bijvoorbeeld, de zitbankjes voor de poortwachters nog te vinden. Naar het schijnt was er in de naoorlogse periode in dit bouwwerk een wapenmuseum ondergebracht. Met wapens en uniformen uit de periode van 1830 tot 1945. De collectie is verdwenen en niemand weet wat ermee gebeurd is.

Op het laatste stuk van het wandeltraject ben ik ook nog gepasseerd aan *de Gentpoort*. Ook deze poort is een onderdeel van de tweede Brugse stadsomwalling uit 1297. Niet te verwonderen dus dat ze, samen met de Kruispoort en de (verdwenen) Katelijnepoort, gebouwd door Jan van Oudenaerde in het begin van de 15^e eeuw. In het poortgebouw bevindt zich nu een museum. Bij de Gentpoort ligt ook de Gentpoortbrug over de Ringvaart.

De Gentpoort

Wiggel, waggel

In het voorgaande ben ik wel met zeven-mijlslaarzen doorheen de wandeling gezoefd maar in werkelijkheid lag er tussen mijn ontmoetingen met de diverse stadspoorten heel wat weg en tijd.

Al vrij snel na de start leidden de pijltjes naar de toegang tot wat er als een bosgebied uitzag. Het bleek het Waggelwater te zijn. Een curieuze naam, zonder twijfel. Het is bovendien ook de naam van het industriegebied dat daar ligt.

Er zijn verschillende explicaties voor die naam. Eentje heeft het er over dat „Waggelwater“ komt van een vreemde kronkel die het kanaal Brugge-Oostende maakt ter hoogte van het betreffende gebied. In het noorden van het industrieterrein ligt nog een half verland stuk kanaal dat gegraven werd om het kanaal Brugge-Oostende recht te trekken. Iets wat uiteindelijk nooit gebeurd is.

Een andere uitleg is dat er vroeger hier een brouwerij annex café gevestigd was. Wat daar geproduceerd en geconsumeerd werd was wel eens aanleiding ertoe dat ie-

mand waggelend het pand verliet. Vandaar dat er gesproken werd over het „waggelwater“ dat daar vandaan kwam. Hetgeen trouwens ook de naam schijnt geweest te zijn van de bewuste brouwerij.

Wat zich voor mij als een natuurgebied aandiende staat bekend als het Waggelwaterbos. Bij de aanleg van de nabije spoorlijn van Brugge naar Oostende, omstreeks 1900, werd hier het zand afgegraven dat nodig was om de berm voor de spoorweg aan te leggen. Daardoor ontstond een langwerpige put die zich aldra met water vulde. Tussen 1929 en 1934 werd dan rond die vijver een bos geplant. Daarvoor werden verschillende

In het Waggelwaterbos

boomsoorten gebruikt. Zoals canadapopulier, zomer- en Amerikaanse eik, es, schietwilg, grauwe els en grove den. Ook struiken werden niet vergeten zodat er thans nog vlier, mei- en sleedoorn, hazelaar en vuilboom te vinden zijn. Vanzelfsprekend voelen velerlei vogels zich hier op hun gemak.

Veel prozaïscher is het dat met Waggelwater ook het industrieterrein wordt aangeduid. Het is ongeveer 71 ha groot en het ligt ingeklemd tussen spoorwegen, drukke verkeerswegen, de stadsring en het kanaal Brugge-Oostende. De zone wordt gebruikt voor ambachtelijke bedrijven, kleine en middelgrote ondernemingen en handel.

Napoleon, hij weer

Vermits de tocht over de vesten zelf „maar“ ongeveer zeven kilometer lang is, was het duidelijk dat er nog wat anders in het circuit moest zitten om de dertig kilometer vol te maken die ik me had voorgenomen te doen. Het minst interessante deel daarvan was een stuk wandeling (eigenlijk twee stukken) langsheen het voornamelijk lijnrechte kanaal dat bekend staat als de Damse Vaart. Of de Napoleonvaart. Het kanaal is ongeveer 15 km lang en het is de verbinding over het water tussen Brugge en het Nederlandse grensstadje Sluis. Het kanaal komt aan zijn tweede naam doordat het in 1810 werd gegraven op bevel van Napoleon. Die liet dat natuurlijk niet zomaar doen. De achterliggende gedachte en het plan waren dat het kanaal Brugge zou verbinden met de Westerschelde. Het zou een onderdeel zijn van een netwerk van kanalen in het hinterland achter de kust. De bedoeling was een snelle bevoorrading van de Franse soldaten mogelijk te maken zonder dat het op zee tot een confrontatie met de Engelse marine zou kunnen komen. Nadat Napoleon in Waterloo grondig op zijn donder had gekregen, werd het kanaal echter niet verder afge- werkt. Het stuk tussen Hoeke en Sluis werd pas in 1856 gegraven. Bij het graven van het kanaal werd er weinig ontzien. Zo liep het dwars door het stadscentrum van Damme. Dat maakte het nodig om een deel van het stadje af te breken. De drie waterlopen die in het

De kaarsrechte Damse Vaart

centrum samenkwamen, namelijk de Lieve, Reie en Zwin, werden net als de haven opgevuld met het zand van de uitgravingen. De Damse Vaart werd gebruikt voor scheepvaart, vooral voor de bevoorrading van de dorpen en het vervoer van allerlei tussen Brugge en Sluis. De scheepvaart duurde tot de sifons op de kruising met twee andere kanalen in 1940 door Franse genietroepen werden opgeblazen. Na de oorlog werden die niet meer hersteld. En dat was dus het einde van de Damse Vaart als economische ader. Later kreeg de Vaart wel nog een recreatieve bestemming en werd het één van de provinciale domeinen van West-Vlaanderen.

Vort fort

Na een derde controle (de eerste twee kwamen al heel snel na het begin van de wandeling) leidde de weg naar Koolkerke. Dat stuk van de wandeling omvatte enkele interessante brokjes.

Ik had al een paar keer een wegwijzer gezien naar het Fort van Beieren. Waarbij het me onwaarschijnlijk leek dat ik ondertussen al in het zuiden van Duitsland was geraakt. Maar voorlopig scheen ik niet dichterbij dat fort te raken. Het bleek echter dat de weg via een smal paadje liep tot waar het terrein van dat fort te betreden was over een stukje modder en via een paar hekjes met een stevig slot dat na enige studie kon losgemaakt worden. Dit fort kwam in nagenoeg niets overeen met de massieve, grauwe en dreigende bouwwerken die ik geregeld op mijn wandelingen tegenkom in de wijde omtrek van Antwerpen. Ik vond hier namelijk geen enkel gebouw dat ik als een fort zou bestempelen. Ik vond geen enkel gebouw, basta! Het was daarentegen een bosrijk gebied met veel water. Van dat laatste liet het snoerrechte aanzien hier en daar wel veronderstellen dat hier mensen aan het werk waren geweest. Wallen, dus.

Het fort werd aan het begin van de 18^e eeuw door de alom bekende Franse vestingbouwer

In het Fort van Beieren. Geen fort te zien!

Vauban ontworpen. Het was een onderdeel van een groots project dat in een volledig ander opzet van de vestingen rond Brugge voorzag. Wat eraan voorafging was het volgende. Toen de Spaanse koning Karel II stierf had hij niet kunnen zorgen voor nakomelingen die hem konden opvolgen. Die omstandigheid veroorzaakte dat twee vorsten aanspraak maakten op de troon. Er was enerzijds Leopold I, keizer van Oostenrijk, en anderzijds lag daar Lodewijk XIV, koning van Frankrijk, op de loer. Deze laatste slaagde erin zijn kleinzoon Filips van Anjou op de troon neer te poten. Vlaanderen, dat tot dan deel uitmaakte van de Spaanse Nederlanden, kon dus zonder problemen ingelijfd worden door Frankrijk. Dat streek nog niet weinig tegen de haren in van de Noordelijke Nederlanden, Engeland en de Oostenrijkse keizer. Die zouden dat eens snel rechtzetten met zijn allen. Ze sloten in 1702 een verbond tegen Frankrijk om de Zuidelijke Nederlanden (Vlaanderen dus), te veroveren. De Fransen zagen die bui wel hangen en dus bleven ze niet met de duimen zitten draaien. Zo stuurde men Vauban naar Brugge om de stad te verdedigen tegen de noordelijke legers. Het Fort van Beieren maakte deel uit van dat project. Het fort had, zeer typisch, de vorm van een vijfpuntige ster en er waren zo maar eventjes vijf bataljons in gevestigd. Zo hadden die elk een puntje van de ster. Zijn (betwifelbaar) nut kon het fort nooit bewijzen want het werd nooit aangevallen. Na 1706, toen Vlaanderen door de Engelsen en de Nederlanders werd bezet, had het fort al helemaal geen nut meer. In 1715 kwam Vlaanderen dan onder Oostenrijks bewind. De laatste Oostenrijkse soldaten vertrokken in 1748 uit de versterking. Waarschijnlijk al jodelend. In de Tweede Wereldoorlog gebruikten de Duitsers nog eventjes het fort. Dat was voor het laatst. En nu loop je daar helling op, helling af. Waarbij ik niet weet wat natuurlijk is of wat kunstmatig. Maar in een ander seizoen moet het er wel goed toeven zijn. Nu lag het er nogal modderig op sommige plaatsen.

Het is maar goed dat de organisatoren van de wandeling, de WSV Brugsche Globetrotters,

zo attent waren geweest om middels duidelijke platen wat uitleg te verschaffen zo hier en daar. Zo niet had ik over het fort nauwelijks méér ervaren dat het natuurlijke kader. Het bleek uit die inlichtingen (en een officieel bord bij de parking) dat het domein ongeveer 27 hectare groot is. Er zijn nog restanten te vinden van een aarden fort uit 1702, de site van een kasteel dat in 1956 werd afgebroken (ik heb wat brokkelige resten van muren gezien), grachten en andere waterpartijen, een oude kasteeltuin, een serre, een ijskelder en open weiden. Het domein staat in verbinding met de Damse Vaart. Het fort is aan zijn naam van Fort van Beieren of Fort Bavière geraakt door de toenmalige landvoogd van de Zuidelijke Nederlanden, keurvorst Maximiliaan Emanuel van Beieren.

Pover zonder lover

Na mijn bezoek aan het provinciale domein van het fort, wezen de pijltjes richting Koolkerke. Niet bepaald dat het uitzicht onderweg erg inspirerend was. Een uitermate vlak, leeg landschap waarvan de eventuele charmes allesbehalve gediend werden door het heersende grauwe licht. Alweer dankzij de inspanningen van iemand van de wandelclub werd het me duidelijk dat ik me in de Pauverleutestraat bevond. Ooit, vermoedelijk in de 17^e eeuw, moet in dit nu lege landschap een huis gestaan hebben dat bekend stond als de „Povere Leute“. Vertaald zou dat dus „Schamel Vermaak“ of „Droevig Plezier“ kunnen zijn. Het is niet met zekerheid geweten maar vermoed wordt dat het hier ging om een huis

De Povere Leute... inderdaad

waarin mensen met een besmettelijke ziekte werden ondergebracht. Inderdaad een povere leute om daar terecht te komen. Langs een verkeersweg passeerde ik aan een opvallend donker rood met wit geschilderd kasteelachtig gebouw. Chateau Rouge (tiens!), burcht van gastvrijheid. Chambre d'hôtes, tea-room, restaurant, bar... Wat me echter meer interesseerde en waarvan ik het silhouet al eerder had gespot, was het restant van een windmolen. Het bleek hier om de romp van de Ter Pannemolen of Gailliaertmolen te gaan.

De molen is in de historische

bronnen reeds bekend van in 1447. Het was toen een houten molen. De huidige bakstenen bergmolen werd gebouwd in 1891 door de familie Gailliaert-Devieler om de staak- of standermolen van weleer te vervangen. De molen verloor veel van zijn klanten en van zijn aantrekkingskracht toen omstreeks 1925 de Brugse binnenhaven voor de scheepvaart werd opengesteld. Na de Tweede Wereldoorlog werd hij definitief buiten gebruik gesteld. Men vond namelijk geen pachter meer die hem wilde huren. Van dan af ging het snel bergaf. In 1958 werd het wiekenkruis tijdens een sneeuwstorm weggeslagen zonder dat echter de kuip of de kap beschadigd werden. In 1963 brandde de molen, die toen bewoond werd, helemaal uit.

De familie Dhollander heeft in 2003 de romp gerenoveerd, de molenwal opgeruimd, het metselwerk opnieuw laten voegen, nieuwe deuren en vensters geplaatst en een nieuw plat dak gelegd. Maar nieuwe wieken werden en zijn niet voorzien.

Klein maar dapper (en geliefd)

De weg leidde terug naar het zaaltje in de schaduw van de kerk van Sint-Jozef. Er was daar net een begrafenis afgelopen. Waarschijnlijk een jong iemand die ontijdig om het

Georges'tje van de Gilde

leven was gekomen. Ik zag opvallend veel kinderen en vooral veel, heel veel negers. Ook een paar jongedames in de nog schoolrijpe leeftijd met dikgeweende ogen... Maar in al dat gewoel ontging het me toch niet dat vlak voor de kerk een beeldje stond met een wat merkwaardig opschrift: Georges'tje van de Gilde. Een eerbetoon aan een reëel dan wel een fictief iemand, zo te zien. Georges Van Tieghem daar bleek het hier om te gaan. Hij was dus beter bekend onder de naam Georges'tje van de Gilde. Een populaire volksfiguur in Brugge. Ondanks zijn kleine gestalte van 1,08 meter was hij gedurende vele tientallen jaren de bewaker van de fietsenstalling bij De Gilde in de Oude Burg. Zijn joviaal karakter maakte hem bekend en geliefd bij vele Bruggelingen. Dat was zeker het geval in Sint-Jozef waar hij het grootste deel van zijn leven woonde. Hij had ook de gave om goed te kunnen omgaan met kinderen, zieken en gehandicapten en dat maakte hem overal tot een graag geziene figuur. Hij stond daarnaast niet alleen bekend als bewaker van de fietsenstalling maar

ook als lootjesverkoper, zanger en mondharmonicaspeler. Brugge heeft twee voetbalclubs die in 's lands ereklasse spelen en Georges was van beide supporter. Hoe hij dat wist te combineren wanneer die twee tegen elkaar speelden, dat weet ik niet. Hij was ook een bekend en regulier cafébezoeker. Dankzij zijn vele reizen en bedevaarten was het fenomeen Georges'tje niet alleen in Brugge bekend maar ook in de Vlaamse Ardennen, Lourdes, Rome en zelfs in Zwitserland. Na zijn overlijden op 14 januari 2000 werd besloten deze opmerkelijke man te eren met een standbeeld op het Kerkplein van Sint-Jozef. Wat dus ondertussen gebeurd is.

Het Zuidervaartje

Vaart en Vaartje

Na nog een flink eind langs de rigoureuze rechte Damse Vaart moest ik rechtsaf. Alweer langs een kennelijk kunstmatige waterweg. Die evenwel veel bescheidener allure was dan de eerder genoemde Vaart. Het bleek hier dan ook te gaan om het Zuidervaartje. Dit kanaal loopt ook al vanuit Brugge naar Damme en het is ongeveer 8 kilometer lang. Er bestaat ook nog een oudere benaming van deze waterloop: Sint-Trudoledeken. Geen idee waar dat vandaan komt en wat die heilige ermee te maken heeft. Het Zuidervaartje werd in 1841 aangelegd op verzoek van de gemeente Sint-Kruis. Daarmee werd gepoogd om het teveel aan water vanuit het zuiden de baas te worden. Wat redelijk lukte. Het kanaaltje legt een verbinding met de buitenvest van de Brugse Dampoort in oostelijke richting en verloopt ten zuiden van de Damse Vaart voorbij

Damme naar het Schipdonkkanaal en het Leopoldkanaal, bij de Sifon.

Met molentjes

In de aankondiging van deze wandeling was er sprake van dat de weg leidde langs „de molens“. Tot dan toe had ik echter alleen de molenromp bij Koolkerke gezien evenals, heel in de verte, de wieken van een intacte windmolen. Het traject voerde echter weg van deze laatste. Zodat ik het donkerbruine vermoeden kreeg dat het met die beloofde molens wel

op een sisser zou aflopen. Hetgeen nog geen kleine vergissing bleek! Ik kwam op de Kruisvest terecht en daar stonden niet minder dan vier volwassen en complete windmolens!

De Koeleweimolen

De Nieuwe Papegaai. Kleurrijk is hij alleszins!

De eerste die ik zag was die die het verst van de Kruispoort af stond. Het betrof de Koeleweimolen. Of Coelewei. Dat verwijst naar de koele wind. Deze molen stond tot in 1992 in Meulebeke. Daar werd hij in 1765 gebouwd. Tot in 1958 werd de molen in Meulebeke ook werkelijk gebruikt. Daarna begon de molen te vervallen. In 1980 moest de molen afgebroken worden omdat hij in de weg stond van de geplande ringweg om Meulebeke. Hij werd een 50 meter verder gestapeld met de bedoeling hem op een nieuwe berg weer op te richten. De rondweg kwam er, maar de molenkast bleef nog ruim tien jaar liggen zonder dat er iets mee gebeurde. De stad Brugge kocht de molen tenslotte voor een symbolische frank en liet hem heropbouwen op de Kruisvest op een nieuwe hoge molenwal. Sinds 1996 is de molen weer maalvaardig en wordt hij opengesteld voor het publiek in de maanden juli en augustus. Spijtig genoeg wordt de windvang ernstig gehinderd door de vele hoge bomen op de Kruisvest.

De volgende was opvallend rood geschilderd en zag eruit of hij daar nog maar pas was neergezet op zijn molenbelt. Er stond duidelijk op te lezen dat het hier de Nieuwe Papegaai betrof. Of, zoals hij ooit ook bekend stond: de Hoge Seinemolen en de Bosmolen. Oorspronkelijk stond deze molen aan de Beverenkalseide te Beveren-aan-de-IJzer. Hij werd daar gebouwd in 1790. De molen was oorspronkelijk een oliemolen. Kort voor de Eerste Wereldoorlog werd een koppel maalstenen in de kast geplaatst. Van de vroegere olieslagerij werden toen enkel de stampers behouden om lijnkoeken tot veevoeder te breken. De houten askop werd in 1908 vervangen door een ijzeren exemplaar. Molenaar Wullen schafte zich een stoomlocomobiel aan zodat ook zonder wind kon gemaald worden. Tijdens de oogsttijd kon die locomobiel de akkers op om een dorsmachine aan te drijven. In 1952 onderging de molen, hij was ondertussen als monument geklasseerd, een grondige restauratie. Die restauratie kon echter niet beletten

dat de molen in 1958 uit economische noodzaak stilgelegd moest worden. Nog twee jaar werd gewerkt met de elektromotor in de maalderij naast het woonhuis. Uiteindelijk is hij dan hier terecht gekomen. Deze molen is echter niet voor het publiek toegankelijk.

De volgende molen was reeds zichtbaar. Het bleek de Sint-Janshuysmolen te zijn. Die werd vroeger ook wel de Sint-Aubertusmolen genoemd. Waarbij die bewuste Sint de patroonheilige is van de bakkers. Het ligt dus voor de hand dat deze molen toebehoorde aan de gilde van die beroepsgroep. De molen werd gebouwd in 1769. In 1914 werd hij aangekocht door de stad Brugge. Sindsdien is hij reeds meermaals gerestaureerd en al van

De Sint-Janshuysmolen

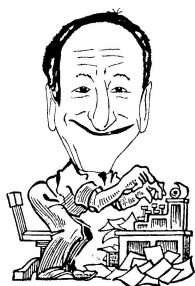

De Bonne Chieremolen, het dichtst bij de Kruispoort.

1939 is hij weer geschikt voor het malen van graan. Tijdens het toeristisch seizoen kan de molen in werking gezien en bezocht worden. Bij de molen die het dichtst bij de Kruispoort stond was het wandeltraject zo uitgezet dat men de keuze had al of niet met de trap tegen de flank van de molenberg tot onder de molen te komen. Iets wat ik me uiteraard niet liet ontgaan. Ik vond het al heel opmerkelijk dat hier vier historische windmolens vlak bij elkaar stonden maar het blijkt dat er vroeger, zeg maar in de 19^e eeuw, hier op de Kruisvest wel zeven stonden! En in heel Brugge waren dat zelfs 30 molens. De molen waar ik hier naar stond te kijken was de Bonne Chieremolen. Een wat vreemde naam maar die komt van „het goede leven“. Indien de gedachtesprong wat te groot is, denk dan maar aan „goede sier maken“. Voilà. De Bonne Chieremolen is een staakmolen die rust op vier bakstenen teerlingen. De eerste Bonne Chiere is in 1904 omgewaaid. De oude molenaar bleef daarbij als bij wonder ongedeerd. Dat het een wonder was, daaraan twijfelde toentertijd niemand want vlak naast de molenaar werd in het puin van de molen het kruisbeeld gevonden dat normaal op de gevel van de molen hing. In 1911 slaagde het stadsbestuur erin om een gelijkaardige molen aan te kopen in Olsene. Die werd hier op een hoge heuvel geplaatst en grondig gerestaureerd. Van boven op de molenheuvel was het goed rondkijken naar het panorama van de stad.

‘t Soete en ‘t Suure

Er wachtte vanaf de Kruispoort nog een stuk over de vesten waarbij zo nu en dan een verre blik op het historische stadscentrum mogelijk was. Waarbij ik het spijtig vond dat niet minstens een klein deeltje van de weg precies door dat stadscentrum ging. Maar het groen en de aanblik van talrijke monumenten maakten het desondanks toch een interessante afsluiting van deze wandeling. Die ik overigens heel graag gemaakt heb. Wie Brugge nog niet bezocht, moet dat beslist eens doen. Wie het eerder al deed moet dat opnieuw eens doen. Echt. Ze zijn daar nog zo zot niet.

©2011 Michel Christiaens